

**Een verkennend archeologisch
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Nijkerkerweg
te Voorthuizen, gemeente Barneveld (Gld)**

A.J. Wullink & E.M. ten Broeke

ARC-Rapporten 2009-108

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Nijkerkerweg te Voorthuizen, gemeente
Barneveld (Gld)

ARC-Rapporten 2009-108
ARC-Projectcode 2009/376

Tekst

A.J. Wullink & E.M. ten Broeke

Afbeeldingen

A.J. Wullink & E.M. ten Broeke

Redactie

A.J. Wullink

definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

---

Projectgegevens

Projectnaam	Voorthuizen, Nijkerkerweg 177
Projectcode	2009/376
Archisnummer	35738
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Doetinchem, ir. E.M. ten Broeke
Contact	0314-365150, tenbroeke@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Barneveld, mw. J.M.T. Merkenij
Contact	0342-495342, c.merkenij@barneveld.nl
Beoordeling	dhr. Mansen
Contact	0342-415666

Locatiegegevens

Toponiem	Nijkerkerweg 177
Plaats	Voorthuizen
Gemeente	Barneveld
Provincie	Gelderland
Kaartblad	32E
RD-coördinaten	N: 167481/464796 O: 167566/464732 Z: 167627/464674 W: 167536/464657
Oppervlakte	0,7 ha.

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel
Geomorfologie	Vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (2M9)
Bodem	Veldpodzolgrond, leemarm en zwak lemig fijn zand (Hn21)
Historische situatie	Het plangebied is in de tweede helft van de 19de eeuw ontgonnen en in agrarisch gebruik genomen. Voor zover bekend is het plangebied nooit bebouwd geweest.
Archeologische verwachting	Het plangebied heeft volgens de verwachtingskaart van de gemeente Barneveld een middelhoge archeologische verwachting. Er kunnen archeologische resten uit alle periodes vanaf het Laat-Paleolithicum worden verwacht.

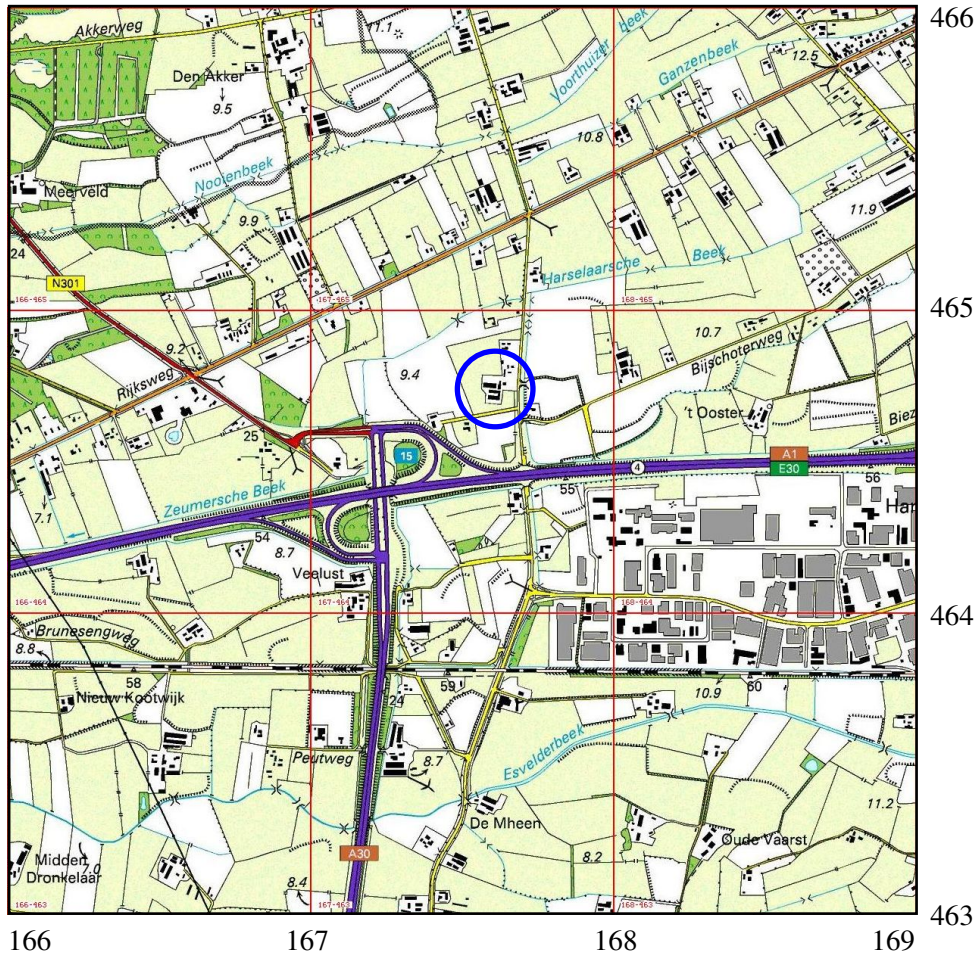

Legenda

Onderzoekslocatie

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Doetinchem heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Nijkerkerweg 177 te Voorthuizen in de gemeente Barneveld (zie afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen herontwikkeling van het plangebied. In het plangebied zullen één of meerdere rundveestallen en/of een loods worden gebouwd. In het zuidelijk deel van het plangebied zal in ieder geval een veestal (440 m²) worden gebouwd. Ter plaatse van de toekomstige veestal(len) zal de bodem tot een diepte van circa 1,5 m –mv worden afgegraven ten behoeve van de aanleg van mestkelders en funderingen. Indien er ook een loods wordt gebouwd zal de bodem tot een diepte van circa 1 m –mv worden afgegraven ten behoeve van de aanleg van een fundering. Hierdoor kunnen mogelijk archeologische waarden worden bedreigd. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 18 juni 2009 door ir. E.M. ten Broeke van Econsultancy, onder leiding van drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

Begin juni 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven. *Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld: Op basis van gegevens uit het AHN wordt verwacht dat het plangebied op de meest westelijke flank van een O-W georiënteerde dekzandrug ligt, nabij de overgang naar de vlakte van verspoelde dekzanden. Daarmee was het plangebied vanaf het Laat-Paleolithicum geschikt als (tijdelijke) ne-derzettingslocatie. Vanaf het Neolithicum was het plangebied geschikt voor permanente bewoning en vormde een uitvalsbasis voor de ontginning van landbouwgronden op de hoger gelegen delen van de ten oosten gelegen dekzandrug. Voor het westelijk en lager gelegen gebied was waarschijnlijk sprake van jaarrond hoge waterstanden, waardoor een open vegetatie aanwezig was. Dergelijke gebied waren daarmee geschikt voor het laten grazen van vee (weidegronden). De nabijgelegen Harselaarse Beek en de Zeumersche Beek zal gefungeerd hebben als bron voor voedsel (visvangst) en water. In het plangebied kunnen ar-*

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Ten Broeke, E.M., 2009: *Archeologisch bureauonderzoek Nijkerkerweg 177 te Voorthuizen in de gemeente Barneveld*, Econsultancy Rapport 09035353 (conceptversie).

cheologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden vanaf het Laat-Paleolithicum. Omdat het bureauonderzoek géén aanleiding geeft om binnen het plangebied een eerddek te verwachten, komen de eventueel aanwezige archeologische resten voor direct aan of onder het maaiveld. De vondstenlaag wordt verwacht in de eerste 30 cm beneden het maaiveld. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe paalsporen en waterputten) worden binnen 50 cm beneden het maaiveld verwacht. De archeologische resten bestaan hoofdzakelijk uit aardewerk- of vuursteenstrooiingen. De meeste typen archeologische resten (bot, houtskool, aardewerk, metaal) zullen door de periodieke afwisseling van natte en droge condities (variatie in zuurgraad van de bodem) slecht zijn geconserveerd. Het complextypen en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens. Het plangebied is vanaf het eind van de 19de eeuw ontgonnen en altijd in agrarisch gebruik geweest. Hierdoor is te verwachten dat, afgezien van de bouwvoor (eerste 30 cm), mogelijk sprake van een intact bodemprofiel, waarin mogelijk aanwezige archeologische resten in situ bewaard zijn gebleven. De kans op het aantreffen van archeologische resten wordt middelhoog geacht.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm op het onderzoeksterrein zes boringen geplaatst tot een diepte van minimaal 90 cm –mv en maximaal 150 cm –mv. De boringen zijn, rekening houdend met toekomstige nieuwbouw, verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode.

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

Op de onderzoekslocatie zijn 6 boringen geplaatst verspreid over het plangebied. De locaties van de boringen zijn weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1.

In alle boringen werden zwak siltige, zeer fijne zanden aangetroffen. Deze zanden zijn eolisch afgezette dekzanden uit het Laat-Glaciaal (Laagpakket van Wierden, Formatie van Boxtel). De bodemopbouw bestaat uit een matig dikke tot dikke eerdlaag, met daaronder (restanten van) een B- en een BC-horizont. De bodem is sterk vergraven, tot een diepte die varieert van 60 cm in boring 4 tot 125 cm in boring 1. Deze vergraving uit zich door in de verschillende bodemhorizonten bijmenging heeft plaatsgevonden vanuit boven- en onderliggende horizonten. De verstoringen zijn mogelijk het gevolg van diepploegen, het breken van de grond of de aanleg van voederkuilen in het verleden.

Doordat de bodem is vergraven, is het lastig om te bepalen wat de classificatie van de oorspronkelijke bodem is geweest. De restanten van de B- en BC-horizonten spreken voor een veldpodzol, hetgeen ook werd verwacht op basis van het bureauonderzoek. In een aantal boringen 1, 2 en 5 is de (vergraven) eerdlaag echter dusdanig dik dat gesproken kan worden van een hoge enkeerdgrond en er dus rekening gehouden moet worden met een de aanwezigheid van een kamp- of enkonginning uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Dit is echter niet waarschijnlijk. Ten oosten van de Nijkerkerweg is namelijk een kamponginning aanwezig, maar het maaiveld ligt hier bijna 1,5 m hoger dan op de onderzoekslocatie.

Tijdens het booronderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureau-onderzoek van Econsultancy ligt het plangebied, op basis van gegevens uit het AHN, op de meest westelijke flank van een O-W georiënteerde dekzandrug, nabij de overgang naar de vlakte van verspoelde dekzanden. Omdat er géén eerddek wordt verwacht, zullen eventueel aanwezige archeologische resten direct aan of onder het maaiveld voorkomen. Omdat het plangebied vanaf het eind van de 19de eeuw ontgonnen is, zal er sprake zijn van een bouwvoor waar verstoringen reeds zijn opgetreden. Volgens de IKAW-kaart als de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Gelderland heeft het plangebied dan ook een lage archeologische trefkans. Volgens de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Barneveld is de kans op het aantreffen van archeologische resten middelhoog, waarschijnlijk vanwege het feit dat restanten van nederzettingen zich juist vaak op de flank van grote dekzandruggen (randzone beek-dalen) bevinden. Ten zuiden van het plangebied zijn een reeks van restanten van nederzettingen gevonden daterend van het Neolithicum t/m de Late-Middeleeuwen. Tevens bevindt er zich een AMK-terrein van hoge archeologische waarde, waar tijdens graafwerkzaamheden in een oude akkerlang aardewerkfragmenten uit de IJzertijd en enkele vuursteenartefacten uit het Mesolithicum zijn aangetroffen.

Het verkennend inventariserend booronderzoek heeft aangetoond dat het bodemprofiel tot in de C-horizont, tot 60 à 125 cm –mv, is verstoord. In het verstoorde pakket zijn restanten van een B- en een BC-horizont aangetroffen. Het oorspronkelijke bodemprofiel is waarschijnlijk een veldpodzol geweest, al is op een deel van de locatie, op grond van de dikte van de vergraven eerdlaag, mogelijk sprake van een hoge enkeerdgrond. Er is waarschijnlijk geen sprake van een middeleeuwse kamp- of enk-ontginning; vlak ten oosten van de locatie ligt namelijk een kamp, maar hier ligt het maaiveld 1,5 m hoger dan op de locatie zelf.

Op basis van de resultaten van het booronderzoek is het niet waarschijnlijk dat er nog intacte archeologische resten aanwezig zijn in de ondergrond.

4 Aanbeveling

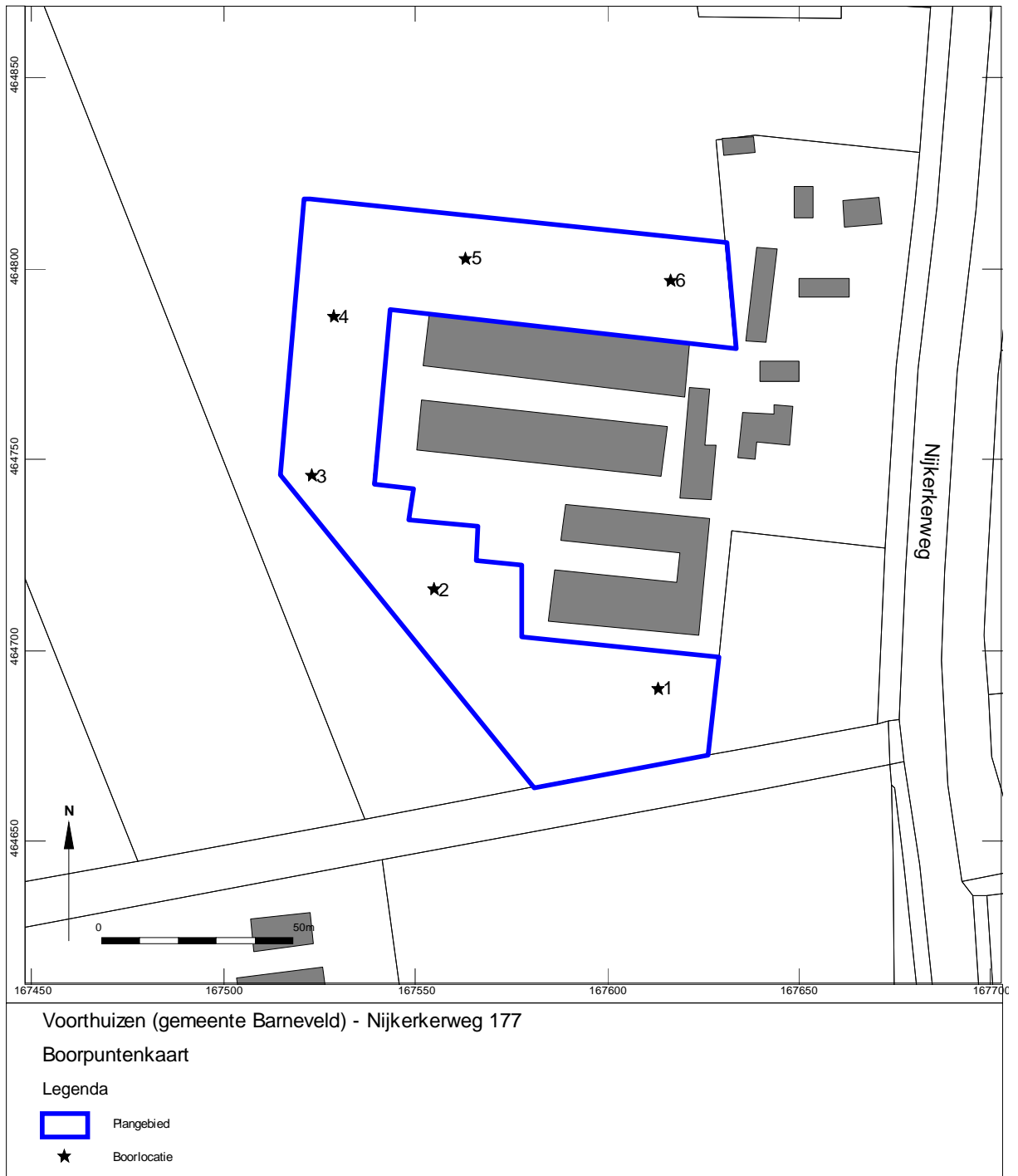
Gezien de geringe kans op archeologische resten zijn er geen bezwaren tegen de voorgenomen en eventuele toekomstige herontwikkeling binnen het plangebied. Geadviseerd wordt dan ook om het plangebied vrij te geven. De archeologische meddingsplicht blijft echter bestaan. Mochten tijdens toekomstige graafwerkzaamheden archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag, de gemeente Barneveld, te worden gemeld. Het bevoegd gezag beslist of de locatie definitief kan worden vrijgegeven.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

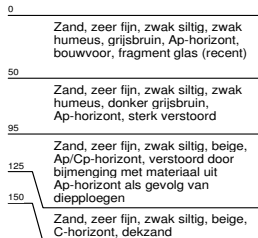
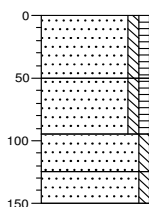

Afbeelding 2. Boorpuntenkaart. Door: E.M. ten Broeke.

Bijlage 1 Boorprofielen

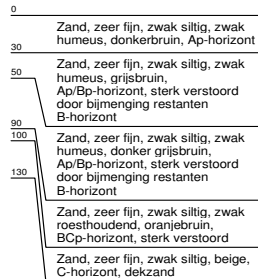
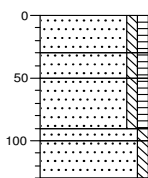
Boring: 1

X: 167613
Y: 464690

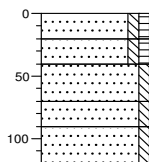
Boring: 2

X: 167555
Y: 464716

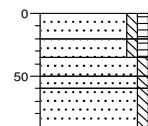
Boring: 3

X: 167523
Y: 464746

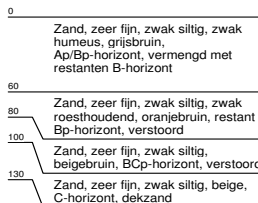
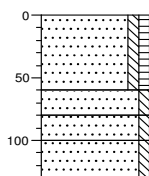
Boring: 4

X: 167529
Y: 464788

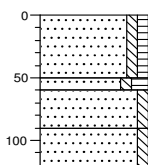
Boring: 5

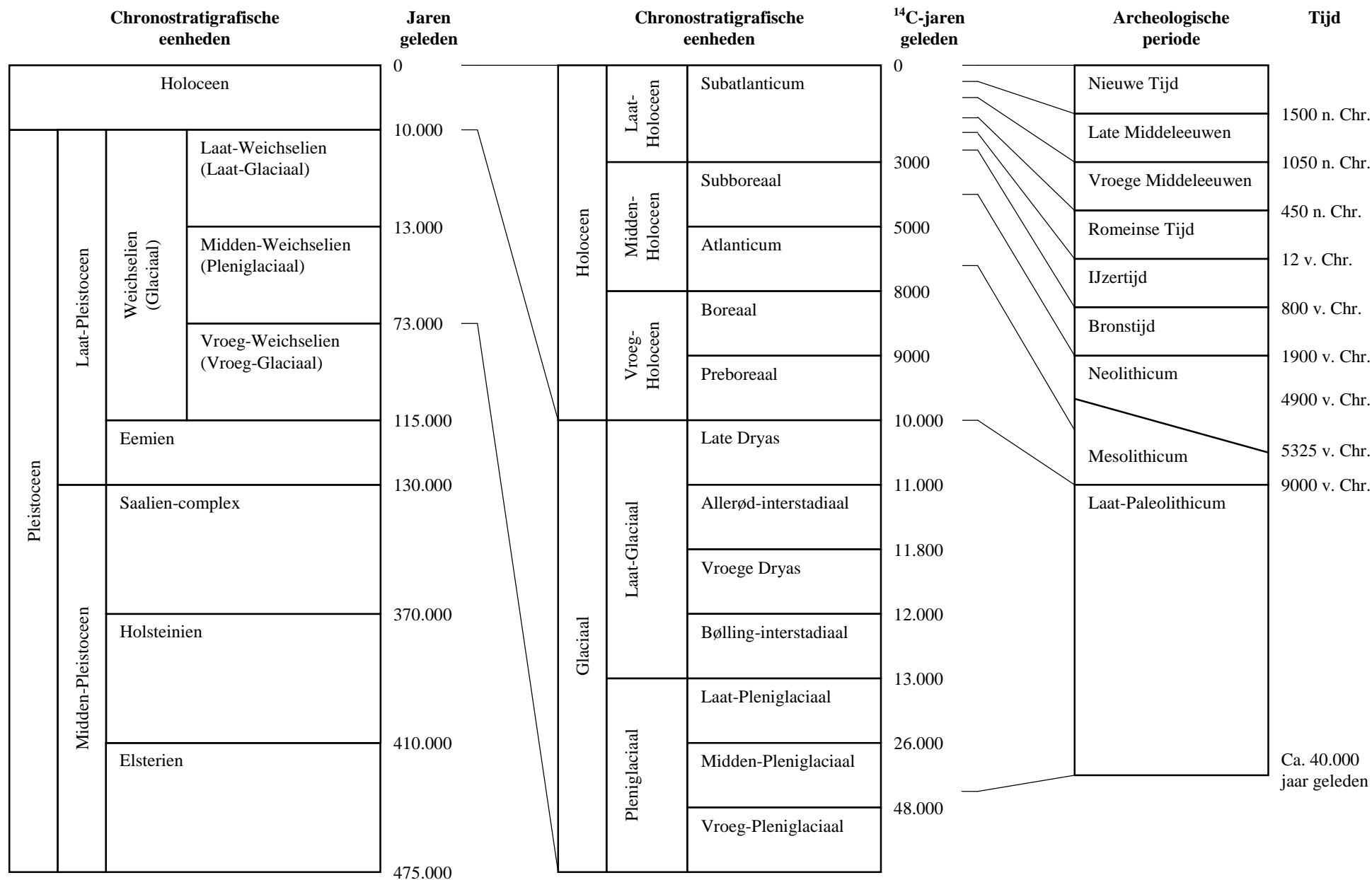
X: 167563
Y: 464803

Boring: 6

X: 167617
Y: 464797

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.